

zvojni put arhiva u Hrvatskoj s naročitim osvrtom na Zemaljski odnosno današnji Državni arhiv u Zagrebu. Tekst je kao i u prvom dijelu publikacije popraćen brojnim faksimilima, koji nam zorno predodaju razvoj pisma u proteklih deset stoljeća na području naše zemlje i na području zemalja, koje su s nama historijski bile povezane. Fotokopije nanizane su kronološki, a izabrani su i oni dokumenti, koji su značajniji za našu povijest.

Autor je u svom prikazu poredao arhive prema redu važnosti i veličine njihovih fondova. Najviše je prostora posvećeno Državnom arhivu u Zagrebu.

U vezi opisa posljednjeg htio bih nešto nadopuniti. Prije svega autor je arhivskoj građi, koja potječe iz godina poslije 1848., posvetio malo prostora. Ne bi se moglo reći, da je ista samo fragmentarno sačuvana. Tako je na pr. arhivski materijal Banske vlade (1848—1852), Namjesništva, Statthaltereia, Namjesničkog vijeća, te zemaljske vlade (1869—1923) vrlo dobro sačuvan. Osim toga sačuvana je gotovo u cijelosti

arhivska građa sudova, koji su funkcionalirali na području NR Hrvatske za vrijeme između dva rata i još čitav niz ostalih skupina i zbirki. Ne bi bilo suvišno podvući da kartografska zbirka obuhvaća geografske, historijske i političke karte svih vremena. Karte nisu ograničene samo na područje naše zemlje, odnosno na zemlje, koje su nekad bile u sklopu Austro-Ugarske, već su tu zastupljene i ostale evropske zemlje.

Što se tiče arhivske građe, koju je Khuen Hedervary dao potajno prenijeti u Budimpeštu (1885) - jedan je dio te građe vraćen Državnom arhivu, baš u vrijeme, kad je spomenuta publikacija bila u štampi. Očekuje se, da će uskoro i ostali materijal biti dopremljen u Zagreb. Držim, da bi bilo potrebno da se što prije štampa II. izdanje ove informativne knjižice, budući da od godine 1957. ima već dosta promjena kako u životu muzeja, tako i u onom arhivâ (upravo se osnivaju regionalni arhivi, kojima će biti potrebno posvetiti koju stranicu u budućem izdanju ove korisne i pregledne publikacije).

Ivan Meden

ARHIVSKI ALMANAH

Organ Društva arhivskih radnika NR Srbije. Beograd 1958/I.

U našoj oskudnoj stručnoj arhivističkoj literaturi svaka nova publikacija predstavlja izvjestan događaj. Prije Drugog svjetskog rata nije uopće bilo publikacije, koja bi tretirala pitanja arhivističke teorije i prakse. Državni arhiv u Zagrebu bio je jedina arhivska ustanova, koja je imala svoj redoviti časopis. Ali on je donosio u prvom redu historijske članke i rasprave, a onda građu, obično fragmente iz pojedinih serija, koje bi objašnjavale ili upotpunjavale neka u ono vri-

jeme aktualna pitanja iz naše političke i kulturne povijesti. Ostale arhivske ustanove objavile bi tek povremeno kakovu ediciju (kod nas Hrvata na pr. pokreće početkom stoljeća u Zadru Alačević svoj »Tabularium«, donoseći isključivo građu, no on nije bio dugog vijeka). Međutim članci, koji bi razmatrali pojedina pitanja organizacije arhivske službe ili problematiku rada arhivskih ustanova, izvanredno su rijetki, pa ukoliko ih ima, razasuti su tu i tamo po časopisima ili novi-

nama. Sama arhivistika, kao naučna disciplina, izgubila se je u okvirima diplomatike, zapremajući u njoj vrlo skromno mjesto, dok se na tekuće arhive nije nikako ili se malo pomišljalo. Stoga treba pozdraviti sve one napore, koji se u tom pravcu vrše u novoj socijalističkoj Jugoslaviji, napose da se okupe i povežu one društvene snage, koje će znati i moći pristupiti rješavanju svih pitanja na ovom sektoru našeg kulturnog života. A pojava arhivističkih časopisa poslije 1945. ukazala je na čitav niz mnogobrojnih sad više sad manje složenih problema arhivske službe u našoj zemlji. Arhivski časopisi su javna govornica, na kojoj se izmjenjuju misli i iskustva postignuta u radu na terenu i u samim ustanovama. A ovaj zadatak namijenilo je Društvo arhivskih radnika NR Srbije svojoj novoj reviji »Arhivski almanah«. Časopis će izlaziti kao godišnjak, umjesto »Arhivskog pregleda« koji je prestao izlaziti krajem 1956. god. Potreba da se pokreće novi časopis najbolje posvjedočuje aktuelnost arhivskih problema, a ono što pruža mogućnost za to, to je bez svake sumnje široko razgranata mreža arhivskih ustanova u Srbiji. Veći broj arhiva privukao je veći broj ljudi u arhivsku službu, koji su pristupili svladavanju postavljenih zadataka na ovom području: trebalo je prikupljati građu, uspostaviti vezu sa registraturama, pronaći prostorije za smještaj arhiva, organizirati rad u ustanovi, povezati se sa javnim kulturno-prosvjetnim životom svoga kraja. Na taj način pribirala su se radna iskustva, dobra i loša, utirali su se putovi, kojima treba ići, a ukazivale su se dakako i slabosti, koje je trebalo otklanjati. A sva ta iskustva zajedno mogu i treba da koriste u velikoj mjeri i ostalim arhivskim ustanovama širom Jugoslavije.

»Arhivski almanah« izašao je u vrlo lijepoj opremi, na dobrom papiru, s mnogo ilustracija i tabela. Odlikuje se raznovrsnošću sadržaja u kojem se ogleda aktivnost arhivskih ustanova i metode rada; odražuje način, kako su one prilazile rješavanju pojedinih pitanja i konkretnih zadataka posljednjih godina. Članci, prikazi, izvještaji, ukazuju na mnoge uspjehe, ali i na mnoge slabe strane, koje govore, da će trebati uložiti još mnogo truda i napora da se uklone nedostaci i negativne pojave. Napose treba istaći nastojanje redakcije da uspostavi kontakt između arhivskih radnika i historičara, što je u Almanahu došlo do izražaja učešćem historičara, kao i objavljivanjem historijskih radova pojedinih arhivista. (1) Ove povezanosti u Hrvatskoj na žalost nema, ili je ima u posve neznatnoj mjeri, pa nikada nije suviše podvući da bi i naša nastojanja, među ostalim, trebalo usmjeriti u tom pravcu.

Na prvom mjestu prikazao je E. Hasanađić u članku »Istorijski arhivi u Srbiji« (str. 7-28) razvoj i stanje arhivske službe u NR Srbiji. To je zapravo prigodni osvrt uz desetogodišnjicu osnutka arhivskih središta, iz kojih se je razvila većina sadržanih sreskih arhiva. Anketa Saveza društava arhivskih radnika FNRJ pokazala je, da je prošlost ostavila u nasljeđe vrlo skromno arhivsko blago na području Srbije; krajem 1957. evidentirano je na tom području oko 1600 fondova i oko 160 zbirki, od čega na XX. st. otpada oko 1400 fondova i oko 165 zbirki. Ova činjenica jasno ukazuje, da se proučavanje prošlosti srpskoga naroda ne može zamisliti bez rada u velikim državnim arhivima stranih, u prvom redu susjednih zemalja. Osim toga Hasanagić ističe potrebu, da se naša historiografija oslobodi mnogih idealističkih pogle-

da na svijet i društvo, zbog čega je neophodno potrebno poraditi na jačanju razvoja marksističke historiografije i osloboditi se ograničenosti na polje političke historije. Autor smatra, da je zaštita arhivske građe osnovni problem arhivske službe i da je donošenje zakonskih propisa u mnogome pridonijelo boljem postupku sa arhivskom građom. Da bi se zaštitila arhivska građa u samim arhivima, postavljeno je kao hitna i neodložna potreba osnivanje moderne centralne radionice za konzervaciju, restauraciju i mikrofilmovanje arhivskih dokumenata i knjiga za cijelu Srbiju. Iz izvještaja se razabira, da je osnovna djelatnost arhiva u Srbiji bila sređivanje, da je prema prikupljenim podacima krajem 1957. u svim historijskim arhivima na njezinom području bilo oko 27 km polica arhivske građe, od čega je sređeno oko 7 km. Kako je na tom poslu radilo oko 200 arhivista i arhivskih pomoćnika, slijedi, da je svaki od njih sreo godišnje oko 4 m. No to su uglavnom bila tek gruba sređivanja. Na škartiranju se do sada malo radilo. Znatnu brigu posvetili su arhivi NR Srbije objavljivanju građe, te su od 1945. do danas izdali 32 knjige sa oko 9000 stranica građe. Pri tomu treba istaknuti naročito, da arhivi Beograda i Novog Sada nisu više jedini arhivski centri u Srbiji i da je interes za arhivsku građu poslije rata znatno porasao, što se očituje iz broja posjeta u arhivima i broja objavljenih historijskih radova u historijskim časopisima. I kada se uzme u obzir svekolika djelatnost arhiva u NR Srbiji, treba priznati, da je pored dva osnovna problema, s kojima su se oni neprestano morali boriti (a borit će se i dalje još dugi niz godina sigurno), a to su pitanje prostora i pitanje kadra, i-pak postigli vidne rezultate, koji su

to značajniji, kada se zna, da arhivska služba u Srbiji u cjelini uzevši nema velikih tradicija. Stvoreni su temeljni uvjeti za razvitak i napredak arhiva u perspektivi, a ono, što je već do sada postignuto, pokazuje, da je stvar postavljena na pravi kolosijek.

P. Damjanović u članku »Lenjin o prikupljanju i iskorištavanju istorijskih izvora« (str. 29-34) ukazao je činjenicu, da se Lenjin nije samo koristio dokumentarnim materijalom u svom radu, nego je također poticao na prikupljanje i čuvanje izvornog materijala u prvom redu onoga, koji se odnosi na osnivanje i historiju Komunističke partije u Rusiji, a naročito je pažnju poklanjao memoarskoj građi radi upoznavanja i izučavanja iskustava stečenih u revoluciji. Konačno na njegovu je inicijativu osnovan u Moskvi »Centralni državni arhiv Oktobarske revolucije i socijalističke izgradnje«.

D. Čosić u zanosno-pisanom literarno-poetskom sastavu »Za pamćenje i kontinuitete« (str. 35-36) zalaže se za »njegovanje kulta istoričnosti (?) i za poštivanje dokumenata, koje svjedoče o čovekovom stvaralaštvu, borbi i porazima...« završavajući na kraju, da je »snaga jednog naroda u snazi njegovog pamćenja, bez čega nema ni velikih podviga ni velikih stvaralaca, ni velikih boraca... nema samopouzdanja i vere u svoj narod, u čovečanstvo«.

U rubrici »Prikazi i pregledi arhivske građe« donosi Lj. Aleksić prikaz svojih istraživanja o »Arhivskoj građi o Srbiji u arhivu francuskog Ministarstva spoljnih poslova« za razdoblje od 1896—1918. koji istina pruža mnogo novih i zanimljivih podataka, premda ni izdaleka ono, što bi se od njega moglo očekivati (str. 37-48).

S. Djurić — Klajn zahvaća problem »Arhiva kao izvora za istoriju srpske muzike« (str. 44-47) naglašujući potrebu prikupljanja građe za proučavanje muzičke kulture kod Srba, ukazujući na ono, što je do sada u tom pogledu učinjeno kod Hrvata i Slovenaca. Predlaže, da se sva »arhivska građa muzičkog karaktera prikupi na jednom mjestu«. Što se tiče arhiva HPD Kolo, koji se čuva u Arhivu grada Zagreba, a autorica članka navodi ga u jednoj bilješci, kao primjer čuvanja napominjem, da su to tek ostaci ostataka bogatog arhiva ovog tako značajnog pjevačkog društva, koje je u našem umjetničkom životu igralo istaknutu ulogu kroz gotovo jedno puno stoljeće, i da je najveći i najvredniji dio njegovog arhiva zajedno sa partiturama razgrubljen i uništen.

M. Kićović objavio je vrlo važan prilog »Rukopisi Narodne biblioteke u Beogradu« (str. 49-80). To je kratak sumaran popis veoma dragocjene rukopisne zbirke, koju su počeli nanovo stvarati odmah poslije njezina uništenja. Kako je poznato Narodna biblioteka u Beogradu izgorjela je prilikom barbarskog bombardiranja Beograda 6. IV. 1941. Ova nova zbirka, uz stare crkvene rukopise od XIII. do XVIII. st., pretežno je sastavljena od rukopisa XIX. i XX. st., uglavnom autografa istaknutih književnika, političara i drugih javnih radnika. Među rukopisima iz XVII. st. postoje dva od zagrebačkih biskupa Vinkovića i Petrečića o Vlasima (od Petrečića je zapravo prijepis N. Radojčića s koncepta, koji se čuva u Jugoslavenskoj akademiji). Među novijim rukopisima nalaze se također spisi L. Vojnovića, D. Domjanića, V. Jagića, R. Katalinića Jeretova, Vl. Nazora i Tina Ujevića.

U rubrici »Predlozi i mišljenja« ističe se vrlo instruktivno pisan

članak VI. Stojančević-a »Nekoliko predloga za sređivanje i izdavanje dokumenata iz kneževke kancelarije« (str. 95-99). Autor članka postavlja zahtjev za boljim i preglednijim sređivanjem, za grupiranjem s više sistema, a napose predlaže rekonstrukciju kneževke kancelarije kao posebnog fonda. Nasuprot dosadašnjem izdavanju građe kneževke kancelarije, dosta nepotpunom i neizjednačenom, traži on kritičko i kompletno izdavanje, donoseći na kraju izvod iz svog već objavljenog članka u »Istoriskom časopisu« iz 1952, u kojemu je iznio konkretne prijedloge u vezi sa ovim pitanjem.

V. Stojanović donosi »Nekoliko podataka o dosadašnjem radu na istraživanju i mikrofilmovanju arhivske građe u stranim arhivima« (str. 101-108) Naučni radnici Srbije radili su duže ili kraće vrijeme od oslobođenja do danas po arhivima Italije, Austrije, Mađarske, Francuske, Grčke, Bugarske, Turske i Poljske. Autor predlaže sistematskom ispisivanju i mikrofilmovanju prema jednom općem planu.

O »Rešavanju problema konzervacije arhivalija« informira nas V. Vulović (str. 115-117). Danas postoje u Beogradu laboratorije u Zavodu za zaštitu spomenika kulture (od 1849), u Državnom arhivu FNRJ (od 1953) i Vojnoistoriskom institutu. S obzirom da su pokušaji da se pitanje konzervacije i restauracije riješi jedinstveno za cijelu državu, ostali bez uspjeha, pristupilo se osnivanju republičke radionice za NR Srbiju; ali ta zamisao još nije ostvarena.

O. Jačimović piše o »Arhivskoj građi u registraturama« (str. 109-114). Briga o registraturama zauzima jedno od glavnih mjesta u životu arhivskih ustanova u NR Srbiji. Iznoseći iskustva i zapažanja o nastojanju i poduzetim mjerama,

da se zaštiti arhivska građa u registraturama Jačimović smatra, da arhivi sami nisu u stanju da riješe ovaj problem i da tome može pridonijeti jedino novi propisi o kancelarijskom poslovanju, novi kadar u registraturama, uža suradnja s arhivskim ustanovama i stalna kontrola nad čuvanjem građe u registraturama.

Na inicijativu Državnog arhiva NR Srbije obrazovana je posebna komisija, sastavljena od predstavnika Društava arhivskih, muzejskih i bibliotekarskih radnika, sa zadatkom da prouči, koji arhivski materijal treba da prikupljaju arhivi, koji muzeji, a koji biblioteke, te da prouče mogućnosti, na koji bi se način stvorio uvid u svu tu građu. S tim u vezi odlučeno je da se osnuje »Centar za informacije o arhivskoj građi« pri Državnom arhivu NRS kao njegovo zasebno odjeljenje. O ovim koracima obavještava nas B. Mihalović (str. 118-120).

Rubrika »Kritike i prikazi« (str. 203-227) obuhvaća uglavnom kritičke osvrtje za razliku od onih u »Arhivistu« — uglavnom izdanja građe pojedinih arhivskih i historijskih publikacija, s dobrim i umjersnim primjedbama.

Vrlo je zanimljiva rubrika »Informacije i osvrti«. Tu je na prvom mjestu informativni članak V. Kuprešanina o »Radu na objavljivanju građe za istoriju Beograda« (str. 229-234). Još u decembru 1947. povjerio je Narodni odbor grada Beograda rad na istraživanju, prikupljanju i objavljivanju građe za istoriju grada Beograda Seminaru za narodnu istoriju beogradskog univerziteta. Do sada su izašle dvije knjige: prva, »Dubrovačka arhivska građa o Beogradu« u redakciji prof. Tadića (za XVI. st.), a druga Građa za istoriju Beograda u Srednjem

veku« u redakciji prof. Dinića. Međutim, u aprilu 1955. predložio je Istoriski arhiv grada Beograda Narodnom odboru, da mu se povjeri sistematsko objavljivanje građe iz domaćih i stranih arhiva, te da se organizira izdavački savjet, u koji bi pored profesora Beogradskog univerziteta ušao također i određeni broj stručnih lica iz samoga Arhiva, te nekoliko javnih i političkih radnika. Ovaj plan je stvarno prihvaćen u julu 1956, te je imenovan odbor, koji je započeo izradu plana. Pri tome su uskrsnula mnoga pitanja.

S obzirom da su prve dvije knjige naišle na slabi interes publike, a smatra se, da je tomu uzrok, što su objavljeni tekstovi samo na originalnom jeziku latinskom i talijanskom), i bez dovoljno komentara, zamišljeno je, da bi se u buduće donosili originalni tekstovi sa prijevodom, ili barem onih najvažnijih dokumenata, dok bi se ostala donosila u izvodu ili u obliku regista. Tako je odmah odlučeno, da se Dinićevo izdanje prevede u cijelini zajedno sa svim potrebnim naučnim aparatom, pošto se radi o srednjovječnoj građi, koja je širem krugu čitača teže pristupačna.

Međutim, nije lako shvatiti zamisao komisije, da se historija Beograda napiše što skorije, a da se publiciranje građe prepusti radu kroz duži niz godina. Mislimo, da se to protivi osnovnom zahtjevu metodologije. Ne zapadamo li pri tome u staru pogrešku, da sinteze pišemo prije monografija, a monografije opet na osnovu manje više slučajno poznatog ili pristupačnog materijala. Treba posumnjati, da li ima smisla danas ići još uvijek tim putem; Tek izvanredno važni razlozi dopuštaju da se postupi protivno, a takav postupak mora ostati uvijek izuzetak.

U pogledu periodizacije postoji među članovima odbora za noviju historiju izvjesno razmimoilaženje. Nama se svakako čini neumjesnim pitanje: »kako shvatiti XIX. vijek, da li do 1900. ili do 1918?«. Na kraju, ovo pitanje i nije od bitne važnosti, pogotovo ako se usvoji posve ispravno stanovište onih članova odbora, koji traže da se moderna grada izdaje po tematici. Jednako smatramo, da se historija Beograda od historije Srbije, odn. Jugoslavije može i mora lučiti. Prošlost jednoga grada je ipak samo dio opće nacionalne historije, koja njemu daje samo okvir, ali se ipak s njom ne poistovjećuje. Zato se periodizacija Beograda ne mora poklapati s historijom zemlje i naroda. Uostalom njegovi počeci sežu daleko unatrag prije dolaska Srba na Balkan i prije stvaranja srpske sredovječne države, u kojoj je on imao sasvim sporedno značenje, nalazeći se na periferiji daleko izvan njezinog geopolitičkog centra, ili čak izvan nje u sklopu tuđih država. Zato ne iznenaduje što redakcija za historiju XIX. i XX. vijeka nije izradila još svoj plan. Razmimoilaženje u gledištima ima svoje objektivne razloge. U stvari, za sada je moguće postaviti jedino radni plan, a čvrsti okvirni plan bit će moguće ostvariti tek onda, kada bude prikupljena sva izvorna grada i kada se bude poznavao njezin sadržaj. Ipak o načelnim pitanjima treba svakako biti odmah na čisto, u početku prije negoli se pristupi samom radu. Zato je opravdana bojazan druga Kuprešanina, da bi »možda bilo suviše kasno i samo bi komplikovalo čitav posao, ako se bude rešavalo onako, kako se stvari budu postavljale u toku rada«, kako neki predlažu.

S. Djurić najavljuje »Priručnik iz arhivistike«, koji priprema Državni arhiv NR Srbije i upozna je

nas sa njezinim sadržajem (str. 235-236).

Anonimni prilog »Iz arhivističke terminologije« obrađuje nekoliko pojmova upotrebljivanih u našoj praksi. Svakako bi vredniji bio prilog, koji bi sistematski obrađio neku određenu skupinu pojmova, i kada bi to bilo obrađeno na osnovi poznavanja termina naše kancelarijske prakse, barem u ovih posljednjih sto godina, t. j. od stvaranja našeg modernog književnog jezika. Upravo na tom području trebalo bi mislim tražiti ključ za ispravno rješenje tehničkih izraza naše struke, dok bi pozivanje na literaturu došlo ovdje u drugi plan. Naravno da se ovo pitanje ne može rješavati bez sudjelovanja filologa i da treba uzeti u obzir cjelokupno jezično područje našega jezika. Termini ovdje uzeti u razmatranje možda nisu najsretnije odabrani, jer pri stvaranju naše stručne terminologije mi moramo stajati na gledištu da gdje god možemo uvodimo domaće narodne riječi, a tek tamo, gdje ovih nema, unosimo strane međunarodne izraze. Pitanje »akta ili akti, dokumenta ili dokumenti« bi mogli otpasti, pogotovu što su oba oblika pravilna, kada bismo usvojili kao stručne termine »spisi i isprave«, to više što se oni i u službenom i u dnevnom životu upotrebljavaju. Mislim također, da ne treba zazirati od primjene više izraza za jedan te isti pojam, bez obzira da li se radi o narodnim ili stranim riječima, ukoliko naravno oni ne unose nejasnoću i zabunu, jer bogatstvo riječničkog blaga dokazuje samo intenzivnost kulturnog života jednoga naroda i osigurava mu dostojnije mjesto u kolu kulturnih naroda. A ono, što je iznešeno na one tri stranice, pokazuje svu važnost i delikatnost ovoga pitanja.

Na posljednjim stranicama »Arhivskog almanaha« nalazi se neko-

Iako informacija o radu pojedinih arhiva (rubrika »Kroz državne istoriske arhive«), zatim vrlo opširan izvod iz izvještaja, što ih je Državni arhiv NRS primio od svojih službenika prilikom pregleda registratura 1957. kao i pojedinih ustanova, s vrijednim i korisnim zapažanjima

1) Na ovom mjestu izostavljen je iz razumljivih razloga prikaz historijskih priloga. Ovdje najprije treba da se spomene vrlo vrijedna rasprava B. Hrabaka o »Radu Pašićevog pouzdanika dr. Radoslava Jovanovića za vrijeme oktobarske revolucije u Rusiji«, rađena na osnovu prvorazrednog izvornog materijala. Slijedi rad Ž. Atanackovića o »Ustanku u Banatu« (1941—1942), pa dva priloga za kulturnu historiju, jedan od O. Mučalice

i podacima. »Almanah« završava s dijelovima »Iz letopisa Društva arhivskih radnika NR Srbije« za 1956. i 1957. godinu, iz kojih se može razabrati značajna uloga društva oko unapređenja arhivske službe na području Srbije, kao nosioca i inicijatora mnogih akcija.

»Osnivanje katedre narodne istorije i književnosti i njen prvi profesor u Liceju«, drugi od R. Popović o »Zaostavštini Matije Bana«. Dalje, M. Rajkov je opisao »Vašarske privilegije Kikinde u XVIII. veku« i B. Živković »Istoriju veka jednog zanatlije« prema memoarskim bilješkama jednog užičkog abadžije i terzije. Ovi radovi obuhvaćaju oko 100 stranica ili oko 1/3 »Almanaha«.

Krešimir Nemet

LEVÉLTÁRI HIRADÓ

1-2 — 1958

Navedeni dvobroj »Arhivskog vjesnika (Levéltári hiradó) u izdanju Zemaljskog arhivskog centra u Budimpešti (Levéltárak Országos Központja — Budapest) raznovrstan je, te obilan vrijednim priložima s područja arhivistike, pomoćnih historijskih nauka, lokalne mađarske povijesti, osvrtima, te zanimljivim i korisnim prikazima o stranim arhivima (Izrael, Amerika, Norveška i t. d.).

Uvodni je članak posvećen 40-godišnjici Lenjinovog dekreta o arhivima (1. lipnja 1918). Arhivi su, dakako, postojali u Rusiji i prije Socijalističke revolucije, ali su bili rasuti po svim mogućim ustanovama javne i privatne naravi. Navedenom Lenjinovom naredbom regulirano je i to pitanje; spisi, čuvani po raznim službenim i neslužbenim arhivima postali su opća narodna svojina. Arhivska služba organizirana je s određenim svrsishodnim zadacima. Au-

tor članka, Komorczy György, ističe da se ta Lenjinova odredba pozitivno odrazila na razvoj arhivista u Rusiji, te da su Mađari u tom pogledu još daleko iza Rusa, premda je u zadnjih 10 godina na području arhivske službe u Mađarskoj učinjeno više, nego li u prošlih 100 godina kapitalističkog perioda.

Balázs Péter u svom članku »Pokrajinski državni arhivi u god. 1957« govori iscrpno o stanju i radu pokrajinskih arhiva tokom 1957. izuzimajući Centralni državni arhiv, te Centralni gospodarski arhiv. Navodi pregledne statističke podatke kao na pr. veličinu prostora, koji zaprema pojedini arhiv sa svojom cjelokupnom arhivskom građom, broj pogodnih i nepogodnih spremišta, količinu građe u pojedinom arhivu izraženu u t. m. odnosno u m², kvalifikaciju kadra, koji je u njima namješten i t. d., kako bi nam što zornije prikazao opće stanje u tim navedenim arhivima, kojih ima 21.